

Sag C-689/20**Sammendrag af anmodning om præjudiciel afgørelse i henhold til artikel 98, stk. 1, i Domstolens procesreglement****Dato for indlevering:**

18. december 2020

Forelæggende ret:

Sofiyski rayonen sad (kredsdomstolen i Sofia, Bulgarien)

Afgørelse af:

18. december 2020

Sagsøger:

»Banka DSK« EAD

Sagsøgt:

RP

Hovedsagens genstand

Et bankinstituts søgsmål med påstand om betaling af restbeløbet af kapitalbeløbet, som forfaldt før tid, og de påløbne renter i henhold til en forbrugerkreditaftale. Sagsøgeren kræver betaling af de månedlige rater i varierende størrelse, som ikke blev betalt i perioden fra den 24. oktober 2016 til den 24. oktober 2017, og det resterende kapitalbeløb frem til den sidste tilbagebetalingstermin (den 9.3.2019), som forfaldt før tid, i alt 4 105,27 leva (BGN) (ca. 2 100 EUR), renter i henhold til kontrakten for perioden fra den 24. september 2016 til den 9. november 2017 på 668,93 BGN (ca. 340 EUR) samt lovbestemte morarenter på 84,06 BGN.

Genstand og retsgrundlag for forelæggelsen

Størrelsen af den rentesats, der fastsættes af den långivende bank i forbindelse med forbrugerkreditaftalen, afhænger af, om forbrugeren har indgået en aftale om tilknyttede betalingsydelser med samme bank (herefter »accessoriske tjenesteydelser«). Efter den forelæggende rets opfattelse medfører dette uklarheder i forbindelse med anvendelsen af en række nationale bestemmelser om

illoyal konkurrence på denne kontrakt. Dette rejser nogle grupper af spørgsmål, nemlig om visse former for praksis i forbindelse med ydelse af forbrugerkreditter i forbindelse med renterabatter, som tilbydes ved benyttelse af andre accessoriske tjenesteydelser fra bankens side, der er knyttet til ydelsen af forbrugerkredit, skal anses for urimelig handelspraksis, om disse metoder skal vurderes som urimelige kontraktvilkår som omhandlet i direktiv 93/13 om urimelige kontraktvilkår i forbruger aftaler, og om oplysningspligten i henhold til direktiv 2008/48 om forbruger kreditaftaler er opfyldt.

Præjudicielle spørgsmål

Den forelæggende ret forelægger følgende præjudicielle spørgsmål:

- »1. Skal artikel 3, stk. 1, i direktiv 93/13/EØF, sammenholdt med nr. 1, litra e) og f), i bilaget til dette direktiv samt artikel 15, stk. 2 og 3, i chartret om grundlæggende rettigheder fortolkes således, at kontraktvilkår til trods for kravene om god tro bevirker en betydelig skævhed i parternes rettigheder og forpligtelser ifølge aftalen til skade for forbrugeren, hvis de forhøjer forbrugeren omkostninger i henhold til denne kontrakt betydeligt, medmindre forbrugeren hver måned overfører sin lønindtægt [til en konto] i den kreditgivende bank, når man tager hensyn til, at forbrugeren ifølge kontraktvilkårene er forpligtet til at give pant i sin løntilgodehavende, uanset hvorledes og i hvilken stat han modtager sin lønindtægt?
2. Såfremt det første spørgsmål besvares benægtende: Skal artikel 3, stk. 1, i direktiv 93/13/EØF sammenholdt med nr. 1, litra e) og f), i bilaget til dette direktiv fortolkes således, at kontraktvilkår til trods for kravene om god tro bevirker en betydelig skævhed i parternes rettigheder og forpligtelser ifølge aftalen til skade for forbrugeren, hvis de forpligter forbrugeren til ikke alene at overføre sin lønindtægt [til en konto] i den kreditgivende bank, men i praksis også til at benytte andre af den kreditgivende erhvervsdrivendes tjenesteydelser?
3. Såfremt det andet spørgsmål besvares bekræftende: Hvilke kriterier skal den nationale domstol principielt rette sig efter ved bedømmelsen af, om der foreligger urimelige vilkår? Skal der navnlig tages hensyn til, i hvilken grad kreditaftalens genstand er knyttet til de accessoriske tjenesteydelser, som forbrugeren skal benytte, antallet af accessoriske tjenesteydelser og de nationale bestemmelser om begrænsning af kombinationssalg?
4. Gælder princippet om overensstemmende fortolkning af national lovgivning, som blev fastlagt i præmis 26 i dommen i sag 14/83, von Colson, også ved fortolkningen af nationale bestemmelser, som regulerer andre retsområder (i det foreliggende tilfælde bestemmelser om illoyal konkurrence), som imidlertid er beslægtet med det retlige område for den EU-retlige retsakt, som den nationale domstol anvender i den verserende sag (i den foreliggende sag direktiv 93/13/EØF om urimelige kontraktvilkår i forbruger aftaler)?

5. Skal artikel 7, stk. 2, sammenholdt med artikel 6, stk. 1, litra d), i direktiv 2005/29/EF og artikel 10, stk. 2, litra f), i direktiv 2008/48, fortolkes således, at det ifølge disse bestemmelser er forbudt at angive en lavere debitorrente i den primære kontrakt om en forbrugerkredit, hvis ydelse af kreditten til denne debitorrente gøres afhængig af betingelser, som er fastlagt i et bilag til kontrakten? Skal der ved prøvelsen af den måde, som betingelserne for nedsættelse af debitorrenten er formuleret på, foretages en bedømmelse af bortfaldet af en sådan nedsættelse samt de midler, der fører til en fornyet nedsættelse?

6. Skal artikel 5, stk. 2, litra b), i direktiv 2005/29/EF fortolkes således, at der ved bedømmelsen af, om en handelspraksis kan forventes væsentligt at forvride den økonomiske adfærd i forhold til produktet hos gennemsnitsforbrugeren, skal tages hensyn til markedsandelen for en bank, der yder forbrugerkreditter, med hensyn til behovene hos de forbrugere, der benytter sådanne produkter?

7. Skal artikel 3, litra g), i direktiv 2008/48/EF fortolkes således, at omkostninger i henhold til kontrakter i forbindelse med en forbrugerkreditaftale, ved hvis opfyldelse der ydes en renterabat i henhold til forbrugerkreditaftalen, udgør en del af de årlige omkostninger i procent for kreditten og skal indgå i beregningen af disse?

8. Skal artikel 3, litra g), i direktiv 2008/48/EF, sammenholdt med artikel 5 i direktiv 93/13/EØF, fortolkes således, at de årlige omkostninger i procent i tilfælde af misligholdelse af kontrakter i forbindelse med kreditaftalen, som indebærer en forhøjelse af debitorrenten for kreditten, også skal beregnes i overensstemmelse med den højere debitorrente i tilfælde af misligholdelse?

9. Skal artikel 10, stk. 2, litra g), i direktiv 2008/48/EF fortolkes således, at en ukorrekt angivelse af de årlige omkostninger i procent i en kreditaftale mellem en erhvervsdrivende og en forbruger som låntager udgør en manglende angivelse af de årlige omkostninger i procent i kreditaftalen, og den nationale domstol skal anvende de retsvirkninger, der i national ret er fastsat for manglende angivelse af de årlige omkostninger i procent?

10. Skal artikel 22, stk. 4, i direktiv 2008/48/EF fortolkes således, at en af den nationale lovgiver fastsat sanktion i form af forbrugerkreditaftalens ugyldighed, hvorefter kun det ydede kreditbeløb skal betales tilbage, er forholdsmæssig, hvis en forbrugerkreditaftale ikke indeholder en præcis angivelse af de årlige omkostninger i procent?

Anførte EU-retlige bestemmelser/forskrifter og retspraksis

Artikel 15, stk. 2 og 3, i Den Europæiske Unions charter om grundlæggende rettigheder (EUT 2016, C 202, s. 389).

Artikel 3, stk. 1, og artikel 5 i Rådets direktiv 93/13/EØF af 5. april 1993 om urimelige kontraktvilkår i forbruger aftaler (EFT 1993, L 95, s. 29) og nr. 1, litra e) og f), i bilaget til dette direktiv

Artikel 7, stk. 2), artikel 5, stk. 2, litra b), og artikel 6, stk. 1, litra d), i Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2005/29/EF af 11. maj 2005 om virksomheders urimelige handelspraksis over for forbrugerne på det indre marked og om ændring af Rådets direktiv 84/450/EØF og Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 97/7/EF, 98/27/EF og 2002/65/EF og Europa-Parlamentets og Rådets forordning (EF) nr. 2006/2004 (direktivet om urimelig handelspraksis) (EUT 2005, L 149, s. 22).

Artikel 3, litra g), artikel 10, stk. 2, litra f) og g), og artikel 22, stk. 4, i Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2008/48/EF af 23. april 2008 om forbruger kreditaftaler og om ophævelse af Rådets direktiv 87/102/EØF (EUT 2008, L 133, s. 66).

Dom af 10. april 1984, von Colson, 14/83, EU:C:1984:153, præmis 26.

Dom af 15. marts 2012, Pereničová og Perenič, C- 453/10, EU:C:2012:144, præmis 43 og 44.

Dom af 9. november 2016, Home Credit Slovakia C-42/15, EU:C:2016:842, præmis 78.

Dom af 19. september 2018, Bankia, C-109/17, EU:C:2018:735, præmis 48-50.

Dom af 20. september 2018, EOS KSI Slovensko, C-448/17, EU:C:2018:745.

Dom af 10. september 2020, A., C-738/19, EU:C:2020:687, præmis 37.

Nationale retsfor skrifter

Den forelæggende ret anfører en række nationale retsfor skrifter, som finder anvendelse i den foreliggende sag. De vigtigste af disse har i de relevante dele følgende ordlyd:

Zakon za zadalzheniata i dogovorite (lov om obligationsforhold og aftaler)

Artikel 149. Til sikring af et krav kan der gives pant i en [...] fordring [...].

Zakon za zashtita na protrebitelite (lov om forbrugerbeskyttelse)

Artikel 68c. Urimelig handelspraksis forbydes.

Artikel 68d. (1) [...]

(4) Også vildledende og aggressiv handelspraksis er urimelig [...].

Artikel 68e. (1) En handelspraksis er vildledende, hvis [...] den kan vildlede gennemsnitsforbrugeren, selv om de oplysninger, der stilles til rådighed, er faktisk rigtige [...].

(2) De i stk. 1 omhandlede omstændigheder omfatter oplysninger om:

[...]

4. prisen eller den måde, hvorpå prisen beregnes, eller en særlig prismæssig fordel.

[...]

Artikel 68f. (1) En handelspraksis er desuden vildledende, hvis [...] den tilbageholder væsentlige oplysninger [...].

(2) Vildledende er desuden enhver handelspraksis, hvor en erhvervsdrivende holder væsentlige oplysninger [...] hemmelige ved at fortie dem [...] eller stille dem til rådighed på en klar måde [...].

Artikel 68h. En handelspraksis anses for aggressiv, hvis den [...] gennem chikane, tvang, herunder [...] gennem ulovlig påvirkning faktisk eller muligvis ændrer gennemsnitsforbrugeren beslutningsfrihed eller adfærd væsentligt [...].

Artikel 68m. (1) Forbrugeren er berettiget til at opsige en aftale med en erhvervsdrivende, som er indgået på grundlag af en urimelig handelspraksis, opsige denne aftale uden opsigelsesfrist eller hæve den og forlange erstatning efter de almindelige bestemmelser [...].

Artikel 143. Et urimeligt kontraktvilkår i en forbruger aftale er enhver aftale, som til trods for kravene om god tro bevirker en betydelig skævhed i parternes rettigheder og forpligtelser ifølge aftalen til skade for forbrugeren, idet det:

[...]

9. kræver, at forbrugeren accepterer kontraktvilkår, som han ikke kunne få kendskab til forud for aftalens indgåelse;

12. [...] berettiger den erhvervsdrivende til at forhøje prisen, uden at forbrugeren i så fald har ret til at hæve aftalen, hvis den endelige pris er for høj i forhold til den pris, der blev aftalt ved aftalens indgåelse;

[...]

18. opstiller lignende betingelser.«

Zakon za potrobitelskia kredit (lov om forbruger kredit)

Artikel 5. (1) I god tid før en forbruger [...] bindes af en kreditaftale, giver kreditgiveren [...] forbrugeren de oplysninger, der er nødvendige for at sammenligne forskellige tilbud, så der kan træffes en informeret beslutning om indgåelsen af en kreditaftale.

(2) Oplysningerne i henhold til stk. 1 gives ved hjælp af formularen Standardiserede europæiske forbrugerkreditoplysninger, jf. bilag II.

[...]

(4) Oplysningerne i henhold til stk. 1, 2 [...] samt de almindelige forretningsbetingelser meddeles forbrugeren gratis, på papir eller på et andet varigt medium, i en klar og forståelig form [...].

[...]

(7) I forbindelse med en kreditaftale med variabel rente, hvor der anvendes en referencesats, giver kreditgiver [...] forbrugeren oplysninger om referencesatsens betegnelse og navnet på administratoren samt konsekvenser som følge af referencesatsen for forbrugeren i et særskilt dokument, som tilføjes formularen Standardiserede europæiske forbrugerkreditoplysninger [...]. Alle supplerende oplysninger, som kreditgiveren [...] giver forbrugeren, anføres i et særskilt dokument, som tilføjes formularen i henhold til stk. 2.

[...]

Artikel 10a. [...]

(4) Arten, størrelsen og aktiviteten, for hvilken der forlanges omkostninger og/eller provision, skal være fastsat klart og præcist i forbrugerkreditaftalen.

Artikel 11. (1) Forbrugerkreditaftalen affattes på et forståeligt sprog og indeholder:

[...]

9. debitorrenten for kreditten, betingelserne for anvendelsen af debitorrenten og et indeks eller en referencesats, der skal anvendes på den oprindelige debitorrente, samt tidspunkter, betingelser og procedurer for ændring af debitorrenten; hvis der anvendes forskellige debitorrenter under forskellige omstændigheder, angives de nævnte oplysninger med hensyn til alle de relevante debitorrenter

9a. metoden til beregning af referencesatsen i henhold til artikel 33a;

10. de årlige omkostninger i procent og de samlede kreditomkostninger for forbrugeren [...];

11. betingelserne for forbrugerens tilbagebetaling af kreditten, herunder en amortiseringsplan med oplysninger om [...] de forskellige udestående beløb, som forfalder til forskellige rentesatser med henblik på amortiseringen;

12. såfremt der er tale om amortisation af kapitalen i forbindelse med en kreditaftale med fast løbetid, oplysninger om forbrugerens ret til [...] at modtage en amortiseringsplan med angivelse af de betalinger, der er betalt og skal betales [...];

14. alle vederlag for at oprette og føre en eller flere konti med henblik på at benytte kreditten (benyttede kreditbeløb og betalingstransaktioner), medmindre det er valgfrit, om der skal oprettes en konto [...];

15. den gældende sats for morarenter som fastsat på tidspunktet for indgåelse af aftalen og måden, denne sats tilpasses på, og andre omkostninger i forbindelse med misligholdelse af kontrakten;

16. en advarsel om følgerne for forbrugeren i tilfælde af forsinkelse med betalingerne;

[...]

18. eventuel sikkerhed, som forbrugeren skal stille;

[...]

Artikel 19. (1) De årlige omkostninger i procent for kreditten udgør de løbende og fremtidige samlede omkostninger i forbindelse med forbrugerkreditten for forbrugeren (renter, andre direkte og indirekte omkostninger, provisioner, vederlag [...]), udtrykt i procent pr. år af det ydede kreditbeløb.

(2) De årlige omkostninger i procent beregnes ved hjælp af formlen i bilag nr. 1, idet der tages hensyn til de dér nævnte almindelige bestemmelser og supplerende forudsætninger.

(3) Følgende omkostninger indgår ikke i beregningen af de årlige omkostninger i procent:

1. omkostninger, der pålægges forbrugeren på grund af misligholdelse af en forpligtelse, der indgår i kreditaftalen

[...]

3. udgifter til at føre en konto i forbindelse med forbrugerkreditaftalen, [...], øvrige omkostninger til betalingstransaktioner, hvis det er valgfrit at oprette en konto, og omkostningerne i forbindelse med kontoen er anført klart og særskilt i kreditaftalen eller i en anden aftale, der er indgået med forbrugeren.

[...]

Artikel 21. (1) Ethvert vilkår i en forbrugerkreditaftale, som har til formål eller følge at omgå kravene i denne lov, er ugyldigt.

[...]

Artikel 22. Hvis betingelserne i [...] artikel 11, stk. 1, nr. 7-12 og 20, og stk. 2 [...] ikke er opfyldt, er forbrugerkreditaftalen ugyldig.

Artikel 23. Hvis en forbrugerkreditaftale er blevet erklæret ugyldig, betaler forbrugeren kun kredittens nettobeløb tilbage og skylder ingen renter eller andre omkostninger for kreditten.

Artikel 24. Forbrugerkreditaftaler er også omfattet af bestemmelserne i artikel 143-148 i Zakon za zashtita na potrebitelite (lov om forbrugerbeskyttelse).

Artikel 33. (1) Hvis forbrugeren er forsinket med betalingen, er kreditor berettiget til at kræve renter for det beløb, der ikke er betalt rettidigt, i forsinkelsesperioden.

(2) Hvis forbrugeren bliver forsinket med de skyldige kreditbetalinger, må erstatningen for forsinkelsen ikke overstige den lovbestemte rentesats.

[...]

§ 1. I denne lov forstås ved:

»samlede omkostninger i forbindelse med forbrugerkreditten«: alle omkostninger, herunder renter, provision, afgifter, vederlag til kreditformidlere og enhver anden form for omkostninger i direkte forbindelse med kreditaftalen, som kreditgiveren har kendskab til, og som forbrugeren skal betale [...].

Zakon za zashtita na konkurenciata (lov om beskyttelse af konkurrencen)

Artikel 15. (1) Alle [...] former for samordnet praksis mellem to eller flere virksomheder, som har til formål eller til følge at hindre, begrænse eller fordreje konkurrencen på det relevante marked, er forbudt, navnlig sådanne, som består i:

[...]

5. at det stilles som vilkår for indgåelse af en aftale, at medkontrahenten godkender tillægsydelser eller indgår tillægsaftaler, som efter deres natur eller ifølge handelssædvane ikke har forbindelse med den primære aftale eller dens opfyldelse.

(2) De aftaler eller vedtagelser, som er forbudt i medfør af stk. 1, har ingen retsvirkning.

[...]

(5) Urimelige kontraktvilkår i en aftale, der er indgået med en forbruger, indebærer ikke, at aftalen er ugyldig, hvis den også kan bestå uden disse vilkår.

Artikel 16. (1) Det i artikel 15, stk. 1, omhandlede forbud gælder ikke for aftaler, vedtagelser og samordnet praksis med ubetydelig indvirkning på konkurrencen.

(2) Indvirkningen er ubetydelig, hvis de involverede virksomheders fælles andel af markedet for de varer eller tjenesteydelser, der er genstand for aftalen, vedtagelsen eller den samordnede praksis, ikke overstiger følgende grænser:

1. 10% af det relevante marked, hvis de involverede virksomheder konkurrerer indbyrdes;

[...].

Artikel 36. [...]

(2) Det er forbudt at tilbyde eller yde en tilgift til de solgte varer eller tjenesteydelser gratis eller tilsyneladende til prisen for andre varer eller tjenesteydelser; dette gælder ikke for: reklamegaver af ubetydelig værdi [...].

[...].

Artikel 37a. (1) Enhver handling eller undladelse fra en virksomhed med stærkere forhandlingsposition, der som handelspraksis til trods for kravene om god tro forringer eller kan forringe den parts interesser, som befinder sig i den svagere forhandlingsposition, er forbudt. Uredelige er handlinger eller undladelser [...] såsom pålæggelse af urimeligt strenge [...] vilkår [...].

(2) Om der foreligger en stærkere forhandlingsposition, bedømmes under hensyntagen til strukturen på det relevante marked og det specifikke retsforhold mellem de berørte virksomheder under hensyntagen til omfanget af deres gensidige afhængighed [...].

Kort fremstilling af de faktiske omstændigheder og retsforhandlingerne i hovedsagen

- 1 Den 9. marts 2016 indgik hovedsagens parter en forbrugerkreditaftale. På grundlag af denne aftale blev sagsøgte ydet et beløb på 5 000 BGN (ca. 2 550 EUR) for en periode på 36 måneder. Kreditten har en variabel rentesats svarende til summen af EURIBOR-rentesatsen over seks måneder og en fast margin på 7,606%.
- 2 På tidspunktet for aftalens indgåelse udgjorde de årlige omkostninger i procent 8,2%. Kreditten skulle have været betalt tilbage i 36 månedsrater à 159,24 BGN (ca. 82 EUR).

- 3 I kreditaftalens punkt 8 er det fastsat, at den i kontrakten fastsatte begyndelsesrentesats tjener reklameformål og gælder, hvis sagsøgte opfylder de betingelser, der er fastsat i bilag nr. 2 til kontrakten. Hvis disse betingelser ikke opfyldes, forhøjes den faste margin, som udgør lånerentesatsen, fra de oprindelige 7,606% til 14,356% (dvs. med 6,75%, hvorved de årlige omkostninger i procent på denne måde næsten fordobles).
- 4 Foruden kreditaftalen blev der også indgået en aftale om pantsætning af et løntilgodehavende, idet sagsøgte erklærede, at han var ansat i en bulgarsk virksomhed på en tidsubegrænset ansættelseskontrakt.
- 5 I bilag nr. 2 til kontrakten af 1. marts 2016, som sagsøgte også underskrev, anføres forskellige former for fordele ved forbrugerkreditter.
- 6 I henhold til dette bilags nr. 1.1.1. gælder betingelserne for at udnytte rentesatsen på 8,20% årligt, som tjener reklameformål, for en forbrugerkreditaftale, hvis låntager:
  - a) overfører sin lønindtægt til en konto, der oprettes hos »Banka DSK« EAD
  - b) giver »Banka DSK« EAD pant i sit løntilgodehavende
  - c) giver banken pant i alle sine tilgodehavender på konti i »Banka DSK« EAD
  - d) ansøger om udstedelse af et debetkort gennem »Banka DSK« EAD
  - e) deltager i »Banka DSK« EAD's onlinebankingsystem »DSK Direkt«
  - f) modtager mindst to typer af meddelelser med korte tekstbeskeder (SMS) og
  - g) hver måned betaler mindst en regning for kommunale forsyningsydelser (el, telefon, vandforsyning etc.) kontantfrit ved direkte debitering i »Banka DSK« EAD eller hver måned indbetaler mindst 10 BGN til den frivillige tillægspensionskasse »DSK Rodina«.
- 7 I henhold til nr. 1.2.1. i bilag nr. 2 udgør rentesatsen 8,70% årligt, hvis låntageren kun opfylder betingelserne i de ovenfor anførte litra a) - c). Hvis ydelserne i litra d) - g) (»accessoriske tjenesteydelser«) ikke bliver benyttet i to måneder i træk, men låntageren opfylder betingelserne i litra a) - c), forhøjes lånerentesatsen i henhold til nr. 9.1.2. i bilag nr. 2 med 0,5% fra den næste månedsrate og udgør effektivt igen 8,70% årligt.
- 8 I nr. 9.1.1. i bilag nr. 2 er det fastsat, at hvis låntagerens lønindtægt i to måneder i træk ikke bliver indbetalt til hans konto i »Banka DSK« EAD [dvs. hvis betingelserne i de ovenfor anførte litra a) og b) ikke er opfyldt], men kreditraten bliver betalt på kontoen, forrentes kreditten med virkning fra den næste rate med en rentesats på 11,95%. Ved forsinket betaling af to eller flere rater bortfalder rentefordelene i henhold til bilag nr. 2 fuldstændigt i henhold til nr. 9.1.3.

- 9 I nr. 9.1.2. er det fastsat, at fordelene kan »genoprettes« ved regelmæssig amortisation, hvis låntageren atter opfylder betingelserne for at udnytte dem, idet han afgiver en erklæring til »Banka DSK« EAD. Det er ikke anført, om en sådan genopretning er obligatorisk, og på hvilke betingelser.
- 10 Ifølge den revisionsrapport, der er indhentet i sagen, indstillede sagsøgte betalingen af kreditraterne den 24. oktober 2016. Den sagkyndige oplyser, at sagsøgeren i tvisten fra dette tidspunkt tilskrev renter på det ikke tilbagebetalte resterende lånebeløb indtil den 24. december 2016 med en rentesats på 14,687% årligt, indtil den 24. juni 2017 med 14,682% årligt og indtil den 9. november 2017 med 14,624%. Efter dette tidspunkt blev kreditten erklæret forfalden før det aftalte tidspunkt, og der blev ikke beregnet renter i henhold til aftalen. På grundlag af bankens oplysninger beløber den udestående kreditforpligtelse sig til et kapitalbeløb på 4 105,27 BGN, renter i henhold til aftalen på 668,93 BGN og morarenter på 84,07 BGN.
- 11 Det er almindeligt kendt, at mange kreditinstitutter i Bulgarien tilbyder forbrugerne lavere rentesatser, hvis de overfører deres lønindtægt til en konto i den långivende bank. Der reklameres også for kreditter som mere attraktive i forhold til markedsvilkårene, hvor »overførsel af lønindtægten« til den långivende bank ikke er et krav. Heraf kan det konkluderes, at det er en vidt udbredt praksis på bankmarkedet i Bulgarien at forpligte låntagere til at modtage deres lønindtægt på en konto i den långivende bank.
- 12 Sagsøgeren »Banka DSK« EAD er et af de største kreditinstitutter på markedet, idet bankens markedsandel på ca. 10% ifølge oplysninger i medierne bevæger sig mellem første- og andenpladsen. I hovedsagen anfører den forelæggende ret, at den ikke har indhentet oplysninger om sagsøgerens markedsandel, da det ikke er klart, om denne omstændighed er relevant for tvisten.

Kort fremstilling af begrundelsen for forelæggelsen

- 13 Efter den forelæggende rets opfattelse udgør vilkårene i bilag nr. 2 til den omtvistede forbrugerkreditaftale et problem for retsanvendelsen.

Kontraktvilkårenes urimelighed

- 14 For det første er den forelæggende ret i tvivl om, hvorvidt vilkårene om obligatorisk benyttelse af accessoriske tjenesteydelser er forenelige med kravene om god tro i henhold til artikel 3 i direktiv 93/13, når man tager hensyn til, at kreditaftalen pålægger forbrugerne en belastende forpligtelse, som samtidig giver långiveren en konkurrencefordel.
- 15 Den forelæggende ret har navnlig behov for en fortolkning af begrebet »til skade for forbruger«, som anvendes i artikel 3 i direktiv 93/13. Efter den forelæggende rets opfattelse er det tvivlsomt, om forbrugerens forpligtelse til at

lade sin lønindtægt overføre til en konto i den bank, hvor han har optaget et lån, i sig selv er til skade for forbrugeren, samt om betingelsen om at benytte visse accessoriske tjenesteydelser (som ikke alle er gratis), for at opnå en nedsættelse af den debitorrente, der finder anvendelse, altid eller kun i visse tilfælde er til skade for forbrugeren.

- 16 Den forelæggende ret er desuden i tvivl om, hvorvidt forpligtelsen til at overføre lønindtægten til en konto i banken er forbudt i henhold til EU-retten. Debitor i tvisten er en tredjelandstatsborger, som arbejder for en bulgarsk arbejdsgiver, men kan ændre sit sædvanlige opholdssted. I denne forbindelse kan forpligtelsen til at overføre lønindtægten til en bulgarsk konto udgøre en hindring for udøvelsen af hans rettighed i henhold til artikel 15, stk. 3, sammenholdt med artikel 15, stk. 1, i chartret om grundlæggende rettigheder, nemlig at indgå et ansættelsesforhold i en anden EU-medlemsstat. I denne forbindelse skal der efter den forelæggende rets opfattelse tages hensyn til, at den nationale lovgivning også indeholder et andet middel til at sikre bankens fordring, nemlig oprettelse af en panterettighed i lønindtægten, således som det er aftalt i kontrakten i hovedsagen.
- 17 Såfremt bestemmelserne i direktiv 93/13 principielt tillader, at banken kan forlange af forbrugeren, at han overfører sin lønindtægt til en konto i banken, er det næste spørgsmål, om indgåelse af en sådan forpligtelse er urimelig med hensyn til kravet om at benytte accessoriske tjenesteydelser.
- 18 For at kunne besvare dette spørgsmål har den forelæggende ret brug for oplysning om, hvilke kriterier den skal anvende ved bedømmelsen af, om kontraktvilkårene om accessoriske tjenesteydelser er urimelige. Den forelæggende ret bemærker, at EU-retten ikke indeholder bestemmelser, som konkret forbyder eller begrænser en erhvervsdrivendes mulighed for at pålægge en forbruger kombinationssalg (A. Renda [coord.], *Tying and Other Potentially Unfair Commercial Practices in the Retail Financial Service Sector*. Final Report. 2009, Centre for European Policy Studies, s. 147-149, kan hentes på https://ec.europa.eu/finance/consultations/2010/tying/docs/report_en.pdf). Sådanne bestemmelser findes kun for forretninger mellem virksomheder, jf. artikel 101, stk. 1, litra e), TEUF.
- 19 Kombinationssalg er imidlertid forbudt i henhold til bulgarsk lovgivning, nærmere bestemt i henhold til artikel 36 i *Zakon za zashtita na konkurenciata* (lov om beskyttelse af konkurrencen) og generelt i henhold til denne lovs artikel 29. I betragtning af Domstolens anvisninger om, at der ved anvendelsen af direktiv 93/13 også skal tages hensyn til nationale forbrugerbeskyttelsesbestemmelser (præmis 37 i dommen i sag C-738/19, A, samt den deri nævnte retspraksis), bør Domstolen fastlægge, om der ved bedømmelsen af, om et vilkår i en kontrakt med en forbruger er urimeligt, også skal tages hensyn til nationale bestemmelser mod illoyal konkurrence. Den forelæggende ret er af den opfattelse, at der skal tages hensyn til de nationale konkurrencestandarder ved bedømmelsen af, om et kontraktvilkår er urimeligt.

Fortolkning i overensstemmelse med EU-retten

- 20 For den forelæggende ret opstår endvidere spørgsmålet om, hvorledes de nationale standarder mod illoyal konkurrence skal fortolkes i forhold til reglerne i direktiv 93/13.
- 21 Reglerne om forbud mod kombinationssalg i henhold til den bulgarske lov om beskyttelse af konkurrencen har generel karakter, men der er ikke fastlagt konkrete betingelser for anvendelsen af et sådant forbud. Den bulgarske lovgiver regulerede forbuddet mod uredelig tiltrækning af kunder, herunder ved tvang til at indgå kombinationshandler, i artikel 36, stk. 1, i *Zakon za zashtita na konkurentsia* (lov om beskyttelse af konkurrencen). I henhold til artikel 29 i lov om beskyttelse af konkurrencen er det også forbudt at tiltrække kunder ved handlinger, som er illoyale i forhold til andre virksomheder. Disse forbud har i det væsentlige til formål at beskytte de øvrige erhvervsdrivende, som konkurrerer direkte med den erhvervsdrivende, der overtræder reglerne. Hvis urimelig handelspraksis imidlertid er forbudt, og i lyset af den ovenfor nævnte retspraksis, finder den forelæggende ret alligevel, at den også bør tage hensyn til dette forbud ved bedømmelsen af, om en kontrakt, der er indgået med en forbruger, er urimelig.
- 22 Navnlig er den forelæggende ret i lyset af de vide fortolkningsmuligheder for artikel 29 og artikel 36, stk. 1, i *Zakon za zashtita na konkurentsia* (lov om beskyttelse af konkurrencen) i tvivl om, hvorvidt forbuddet mod illoyal konkurrence i henhold til national ret, når det anvendes, ikke kun skal fortolkes i forhold til urimelighedsreglerne vedrørende forbrugeraftaler i henhold til direktiv 93/13, men også i forhold til kravene i artikel 38 i chartret om grundlæggende rettigheder. Hvis der foreligger en forpligtelse til en sådan fortolkning, skal den nationale ret fortolke forbuddene i henhold til den nationale konkurrencelovgivning således, at den ikke kun tager hensyn til konkurrenternes interesser, men også til forbrugernes.
- 23 Den forelæggende ret bemærker endvidere, at forpligtelsen til fortolkning i overensstemmelse med EU-retten i henhold til præmis 26 i dommen i sag 14/83, *von Colson*, kun gælder for retsforskrifter, som den nationale ret anvender direkte i sagen, og at den ikke refererer til retsforskrifter med en anden genstand. I den foreliggende sag skal den forelæggende ret bedømme, om vilkårene i en kontrakt, der er indgået med en forbruger, er urimelige i henhold til artikel 143 i *Zakon za zashtita na potrebitelite* (lov om forbrugerbeskyttelse), som gennemfører kravene i direktiv 93/13 i national ret. Samtidig skal disse krav prøves med hensyn til de generelle standarder i national ret, som ikke er udstedt direkte for at gennemføre denne EU-retsakt, nemlig med hensyn til bestemmelserne om illoyal konkurrence. Hvis sidstnævnte imidlertid tjener som kriterium for gennemførelsen af forbrugerbeskyttelsen, finder den forelæggende ret i lyset af forbrugerbeskyttelsens principielle nødvendighed i henhold til artikel 38 i chartret om grundlæggende rettigheder, at de nationale konkurrencestandarder skal fortolkes i forhold til forbrugerinteresserne. Den henviser ikke mindst til, at

beskyttelsen af konkurrencen har til formål at skabe bedre betingelser for den endelige forbruger.

Urimelig handelspraksis

- 24 Ifølge Domstolens praksis (præmis 43 og 44 i dommen i sag C-453/10, Pereničová og Perenič, samt præmis 48-50 i dommen i sag C-109/17, Bankia) udgør optagelse af et kontraktvilkår som følge af anvendelse af en urimelig handelspraksis som omhandlet i direktiv 2005/29 et element blandt flere ved bedømmelsen af, om der foreligger urimelighed som omhandlet i artikel 4 i direktiv 93/13.
- 25 Derfor skal den forelæggende ret prøve, om ordlyden i kontraktvilkårene i den omtvistede kreditaftale udgør en vildledende handelspraksis som omhandlet i artikel 7, stk. 2, i direktiv 2005/29. Navnlig skal det besvares, om der altid er tale om urimelig handelspraksis, når der i en forbrugerkreditaftale angives en debitorrente, som beregnes efter fradrag af alle de renterabatter, som kommer til anvendelse, hvis de nødvendige accessoriske tjenesteydelser udnyttes, og den principielt gældende debitorrente uden renterabatter ikke bliver anført, og den gældende rente i tilfælde af, at disse renterabatter finder anvendelse, først bliver fastlagt nærmere efterfølgende. Det skal ligeledes afklares, om retten ved bedømmelsen af, om en handelspraksis er urimelig, også skal tage hensyn til ordlyden i betingelserne for at udnytte renterabatterne og for disses bortfald samt for forbrugerens mulighed for at finde sig til rette i et system af kontraktvilkår, som er konstrueret på denne måde.
- 26 Dette spørgsmål skal også besvares med hensyn til, om en sådan angivelse af rentesatsen også er tilladt i henhold til bestemmelserne i direktiv 2008/48, navnlig dette direktivs artikel 10.
- 27 Desuden opstår efter den forelæggende rets opfattelse spørgsmålet om, hvorvidt den nationale domstol ved bedømmelsen af, om en handelspraksis kan indvirke på forbrugerens adfærd ved valg af en erhvervsdrivende som omhandlet i artikel 5, stk. 2, litra b), i direktiv 2005/29, skal tage hensyn til markedsandelen for den erhvervsdrivende, som anvender den pågældende handelspraksis. Dette skyldes, at der i den verserende sag blev indgået en forbrugerkreditaftale, som principielt binder en person i en lang periode og kan påvirke dennes markedsadfærd væsentligt. Låntageren henvender sig til (mere bekendte) kreditinstitutter, som ligger i nærheden af hans arbejdsplads eller bopæl. Det betyder, at han vil være mere udsat for tilbud fra markedsaktører med en større markedsandel. Derfor skal den forelæggende ret konstatere, om den ved bedømmelsen af, om en handelspraksis er vildledende eller lægger pres på forbrugereren, også skal tage hensyn til den erhvervsdrivendes position på det relevante marked for varer og tjenesteydelser.
- 28 Ikke mindst anfører den forelæggende ret, at den omhandlede praksis er vidt udbredt på markedet og anvendes af banker, dvs. af (juridiske) personer, som

skaffer sig penge gennem indskud fra offentligheden. Derfor er det muligt for de større banker at vinde flere låntagere og binde dem til mindre gunstige betingelser. Der opstår det spørgsmål, om markedsandelen i tilfælde af, at der ikke foreligger en markedsdominerende position (en sådan er hverken konstateret eller gjort gældende i sagen for så vidt angår sagsøgeren), kan være relevant ved bedømmelsen af, om en handelspraksis er urimelig.

Metode til beregning af de årlige omkostninger i procent og følgerne af en eventuel forkert beregning

- 29 I den verserende sag opstår også de spørgsmål, der er forelagt i sag C-229/20, K, vedrørende beregningen og angivelsen af de årlige omkostninger i procent i forbindelse med en forbrugerkreditaftale, da en forbrugerkreditaftale, hvor de årlige omkostninger i procent ikke er angivet, i henhold til artikel 22 sammenholdt med artikel 11, stk. 1, nr. 10, i lov om forbrugerkredit er ugyldig, og forbrugeren i så fald kun skylder tilbagebetalingen af de beløb, han faktisk har modtaget, uden renter og omkostninger.
- 30 I denne forbindelse skal det afklares, om den upræcise angivelse af de årlige omkostninger i procent i forbrugerkreditaftalen skal sidestilles med en manglende angivelse af disse omkostninger. Dette synes at kunne udledes af kravet om, at vilkårene i forbrugeraftaler skal være affattet klart, og at enhver manglende præcision skal fortolkes til ulempe for den erhvervsdrivende – artikel 147 i lov om forbrugerbeskyttelse, sammenholdt med artikel 24 i lov om forbrugerkredit. De nævnte bestemmelser gennemfører henholdsvis artikel 5 i direktiv 93/13 og artikel 23 i direktiv 2008/48 i national ret.
- 31 Domstolen har allerede haft lejlighed til i sin dom i sag C-448/17, EOS KSI Slovensko, at fastslå, at et uklart formuleret kontraktvilkår om størrelsen af de årlige omkostninger i procent ikke opfylder kravet i artikel 4, stk. 2, i direktiv 93/13, og at den påkendende ret derfor kan undlade at anvende sådanne kontraktvilkår. I den foreliggende sag opstår spørgsmålet, om dette princip også gælder, hvis den erhvervsdrivende angiver størrelsen af de årlige omkostninger i procent upræcist (såfremt der virkelig foreligger manglende præcision) for at vildlede forbrugeren og påvirke hans beslutningsfrihed.
- 32 Besvarelsen af spørgsmålet om, hvorvidt den upræcise angivelse af de årlige omkostninger i procent skal sidestilles med manglende angivelse af denne rentesats, kræver i betragtning af de faktiske omstændigheder i tvisten, at yderligere et spørgsmål besvares, nemlig følgende: Skal omkostninger som omkostningerne til den pakke af accessoriske tjenesteydelser, der er aftalt i den foreliggende sag, indgå i formlen for beregning af de årlige omkostninger i procent i en forbrugerkreditaftale? Fastsættelsen af de årlige omkostninger i procent er fuldstændigt harmoniseret ved artikel 3, litra g), i direktiv 2008/48, og det tilkommer derfor Domstolen at præcisere, om beregningen af de årlige

omkostninger i procent skal omfatte gebyrer for accessoriske tjenesteydelser som dem, der er aftalt i kontrakten mellem parterne.

- 33 I denne forbindelse er det især relevant, om de nævnte accessoriske tjenesteydelser »er obligatorisk[e] for at opnå kreditten«, eller fører til, at ydelsen af kreditten følger af anvendelsen af disse accessoriske tjenesteydelser. Ved besvarelsen af dette spørgsmål bør Domstolen tage hensyn til, at det i den foreliggende sag ganske vist ikke er blevet hævdet, at sagsøgte blev vildledt i forbindelse med opnåelsen af hans samtykke, men at den måde, vilkårene om renterabatterne er formuleret på, kræver, at man sætter sig ind i talrige kontraktvilkår i bilag nr. 2 til kontrakten. Desuden skal det bemærkes, at kontrakten kan indgås uden de accessoriske tjenesteydelser, men på væsentligt anderledes rentebetingelser, samt at en del af disse tjenesteydelser (eksempelvis betaling af regninger for kommunale forsyningsydelser ved hjælp af en onlinebankingapp) ikke hænger direkte sammen med kreditaftalens genstand.
- 34 Denne måde at beregne rentesatsen på fører til nogle yderligere spørgsmål. For det første er det tvivlsomt, om prisen for de accessoriske tjenesteydelser, som ikke er en del af kreditaftalen, skal bedømmes ved fastsættelsen af de årlige omkostninger i procent. Hvis dette ikke er tilfældet, er det tvivlsomt, om den forhøjede rentesats, som skyldes i tilfælde af, at de accessoriske tjenesteydelser ikke benyttes, skal betragtes som en del af omkostningerne for kreditten (og i overensstemmelse hermed som en del af formlen til fastsættelse af de årlige omkostninger i procent).
- 35 I forbindelse med de to ovennævnte spørgsmål, nemlig om prisen for de accessoriske tjenesteydelser indgår i formlen til beregning af de årlige omkostninger i procent i henhold til kontrakten, og om en eventuel upræcis beregning af denne rentesats skal sidestilles med en helt manglende angivelse heraf i kontrakten, skal det endvidere bedømmes, om den nationale lovgivning i den foreliggende sag fastsætter en passende sanktion for den fejlagtige angivelse af denne rentesats. I præmis [72] i dommen i sag C-42/15, Home Credit Slovakia, fastslog Domstolen, at nationale bestemmelser, som fastsætter, at en forbrugerkreditaftale er ugyldig på grund af mindre unøjagtigheder i kontraktens indhold, kan udgøre en uforholdsmæssig sanktion som omhandlet i [artikel 23] i direktiv 2008/48/EF. I den foreliggende sag er det efter den forelæggende rets opfattelse tvivlsomt, om den upræcise angivelse af rentesatsen i kreditaftalen skal føre til, at forbrugeren frigøres fra sin kontraktlige forpligtelse til at betale renter og gebyrer.